

« zurück blättern vor »

CAL subst. m. (f.), ab 1685; auch *cala*. **1)** ‘ein Längenmaß’ – ‘jednostka długości’: 1683–1686 Solsk.G.2 5, L *Łokcia ćwierć dzieli się na sześć części, które calami zowiemy; tak że w łokciu iednym znajduje się calów 24.* o 1743 BystrzInf Z1r, SP17 *Cal, zamyka w sobie szerokość wielkiego palca E.* o 1779 Zab.III/1 s.204, DOR *Wczora wypadło śniegu ani mniej, ani więcej jak na półtora cala.* o (1784) 1787 Ostr.Pr.Cyw. 2 296, L *cal równy palcowi, albo dwunastom ziarkom ięczmiennym.* o 1790 Łęsk.Miern. 2, L *Cal każdy dzieli się na 10 lub 12 linii.* o (1846) 1896–1897 Bog.Rodin II 172, DOR *List ten napisał margrabia otówkiem, bardzo drobno, ale czytelnie, tak iż całe pismo ledwie kilka cali zajmowało.* o (1860) 1867 Zachar.Kres. 177, DOR *Miał łokciowe wąsy, a pięć stóp i ośm cali wysokości.* o (†1887) 1892 Krasz.Kartki 66, DOR *Jeśli dzisiejsze rachunki nie mylą, morze grozi jej [Wenecji] pochłonięciem, bo co lat sto cztery cale przybiera.* o (†1912) 1948–1952 Prus Wiecz. 249, DOR *Gdy przyszło mierzyć barchan, na każdym łokciu odejmował po ćwierci cala.* – TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** *na cal, o cal* ‘sehr nah, um ein Haar’ – ‘bardzo blisko, o włos’: (1784) 1785 Dyar.Gr. 297, L *Nawa, gwałtownością burzy tłuczona, na cal tuż była od swej zguby.* o (1946) 1949 Brand.K.Miasto 216, DOR *Odtamek szrapnela utkwił w ścianie dyżurki, o cal od ramienia pana Szarskiego.* – L (fig.), SWIL (fig.), SW (przen.), DOR (fraz.). **3)** *ani na cal, ani (ćwierć) cala* ‘nicht im Mindesten, nicht im Geringsten’ – ‘ani trochę, ani odrobinę’: (1852) 1900 Kaczk.Kaszt. 150, DOR *Chociaż się teraz ze mną wodzi po sądach, to jakem Krzysztof, ani ćwierć cala ustianowskiego gruntu nie wygra.* o (1873) 1899 Lam J.Głowy III 36, DOR *Inteligencja jego zdawała się nie sięgać ani na cal ponad poziom stanowiska, jakie zajmował w świecie.* – SW, DOR. **4)** *cal po calu* ‘nach und nach’ – ‘powoli, po trochu’: [hapax] 1898 Konopn.Ludzie 255, DOR *Pojazdy musiały sobie zdobywać drogę prawie cal po calu.* – nur DOR. **5)** *w każdym calu* ‘in jeder Hinsicht, bis ins kleinste Detail’ – ‘pod każdym względem, w najdrobniejszych szczegółach’: (†1910) 1951 Konopn.Now.IV 108, DOR *Wódz w każdym calu i ukochanie żołnierzy, dbały o najlichszego ciurę jak brat i jak ojciec.* o (1939) 1947 Pięt.Białow. 96, DOR *W każdym calu, nie zdając sobie sprawy z tego, przypominała Julka.* – nur DOR. ♦ **Var:** *cal* subst. m., 1683–1686 Solsk.G.2 5, L – TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR sowie BAN; *cala* subst. f., [hapax] 1780 Włodek Sł, MAY – SPXVI, TR*, L (zan.), SW (stp.) sowie BAN. ♦ **Etym:** nhd. *Zoll* subst. m., ‘ein kleines Längenmaß’, GRI, nur für Inh. 1. ♦ **Der:** *calówka* subst. f., ‘zoll dickes Tau’, 1781–1783 Jak.Art. 3 42, L *Lina calówka [...] iest długa na 35 sążni, wchodzi w niey na każde zebro po 72 nitek, waży 100 funtów.* Zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *calowy* adj., (1857) 1909 Łoz.Wal.Szlach.I 82, DOR, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *calik* subst. m., ‘Winkelminute (in der Astronomie)’, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1.

« zurück blättern vor »